

توشہ دیدار

فریدہ اسفندیار پور

www.ketab.ir

سرشناسه: اسفندیارپور، فریده، ۱۳۴۸
عنوان و نام پدیدآور: توشه دیدار، فریده اسفندیارپور.
مشخصات نشر: تهران: حُسن یوسف، ۱۳۹۹.
مشخصات ظاهری: ۲۵۲ ص.
شابک: ۱-۵-۹۵۳۱۰-۶۲۲-۹۷۸
وضعیت فهرست‌نویسی: فیا.
موضوع: تشییع و تدفین، مراسم، مرگ، مردگان، جنبه‌های مذهبی، اسلام.
رده‌بندی کنگره: ۱۸۵/۹ BP
رده‌بندی دیویی: ۳۵۲۸ / ۲۹۷
شماره کتابشناسی ملی: ۷۳۲۰۵۲۶

شابک ۱-۵-۹۵۳۱۰-۶۲۲-۹۷۸-۵-۱ 978-9642-95310-5 ISBN

توشه دیدار
تألیف: فریده اسفندیارپور
ناشر: حُسن یوسف
نوبت چاپ: اوّل / ۱۳۹۹
تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه
چاپ: صبا
قیمت: ۵۴۰۰۰ تومان

تلفن ۰۹۳۶۹۹۵۹۸۹۱

فهرست مطالب

۱۹	پیش‌گفتا
۲۳	فصل اول: احتساب
۲۳	۱- ۱) کیفیت انصاف (مؤمن و کافر)
۲۴	۱- ۲) آن چه مؤمن و کافر به هم گام مرگ می‌بیند
۲۴	۱- ۲- ۱) فرشته مرگ
۲۵	۱- ۲- ۲) فرشتگان ثبت اعمال
۲۵	۱- ۲- ۳) فرشتگان موکل رزق و آسایش و نفس‌ها
۲۶	۱- ۲- ۴) پیامبر اکرم ﷺ و ائمه معصومین علیهم‌السلام
۲۷	۱- ۲- ۵) آگاهی از جایگاه خود در بهشت و جهنم (برخی)
۲۷	۱- ۲- ۶) شیاطین
۲۷	۱- ۲- ۷) تمثیل مال، فرزندان و اعمال
۲۹	۱- ۳) وظایف دیگران در مقابل شخص محتضر
۲۹	۱- ۳- ۱) رو به قبله خوابانیدن محتضر
۲۹	۱- ۳- ۲) تلقین لا اله الا الله
۲۹	۱- ۳- ۳) تلقین شهادت به رسالت رسول گرامی اسلام و اقرار به دوازده معصوم علیهم‌السلام

- ۳۹ ۱- ۳- ۴) تلقین دعای فرج
- ۳۰ ۱- ۳- ۵) دعای عدیله
- ۳۱ ۱- ۳- ۶) خواندن بعضی از سوره‌ها و آیات قرآن
- ۳۱ ۱- ۳- ۷) امیدوار ساختن محتضر به لطف و رحمت خداوند
- ۳۱ ۱- ۳- ۸) محتضر را به مصلی خودش منتقل کردن
- ۳۱ ۱- ۴) مکروهات احتضار
- ۳۳ فصل سوم: مرگ
- ۳۳ ۱- ۱) ماهیت مرگ
- ۳۴ ۲- ۱۲) مومن مرگ
- ۳۴ ۲- ۱۳) حتمی بودن مرگ
- ۳۵ ۲- ۱۴) اجل یا زمار مرگ
- ۳۶ ۲- ۱۵) آمادگی برای مرگ
- ۳۷ ۲- ۱۵- ۱) یاد مرگ
- ۳۸ ۲- ۱۵- ۲) توبه و جبران حقوق ضایع شده
- ۳۸ • حق الله
- ۳۹ • حق النفس
- ۳۹ • حق الناس
- ۳۹ ۲- ۱۶) سكرات موت
- ۴۰ ۲- ۱۶- ۱) عوامل کاهش و آسانی سكرات مرگ
- ۴۰ ایمان و اعتقاد صحیح
- ولایت اهل بیت علیهم السلام و محبت و پذیرش ولایت ائمه علیهم السلام خصوصاً
- ۴۱ حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام
- ۴۱ مداومت بر نماز اول وقت
- ۴۲ صله رحم خصوصاً پدر و مادر

۴۲	مداومت بر تسبیحات حضرت زهرا علیها السلام
۴۲	خواندن مقداری قرآن بعد از هر نماز واجب
۴۳	خواندن بعضی از سوره قرآن
۴۳	خواندن دعای اَعْدَدْتُ لِكُلِّ هَوٰی لَا اِلَهَ اِلَّا اللّٰهُ
۴۳	کمک به نیازمندان
۴۴	نماز در شب جمعه
۴۴	۲- ۷) قبض روح
۴۴	۲- ۷- ۱) قابض ارواح
۴۵	۲- ۷- ۲) انواع مرگ
۴۶	۲- ۷- ۳) حالات جسم هنگام خروج روح از بدن
۴۷	۲- ۴) حالت روح بعد از خارج شدن از بدن
۴۸	۲- ۸) وظایف دبیران در برابر شخص متوفی
۵۱	فصل سوم: تجهیز متوفی
۵۱	۳- ۱) تغسیل
۵۱	۳- ۱- ۱) شرایط غسل میت
۵۲	۳- ۱- ۲) شرایط غسل
۵۳	۳- ۱- ۳) کیفیت غسل میت
۵۳	۳- ۱- ۴) غسل در هنگام غسل دادن این دو را خواند
۵۴	۳- ۱- ۵) تیمم بدل از غسل میت
۵۵	۳- ۱- ۶) کیفیت تیمم عوض از غسل میت
۵۵	۳- ۱- ۷) مستحبات غسل میت
۵۷	۳- ۱- ۸) مکروهات غسل
۵۷	۳- ۱- ۹) نکاتی در باب غسل میت
۵۷	غسل مقداری از جسم

۵۸	۳- ۱- ۱۰) در بیان غسل مَس میت
۵۸	۳- ۲) تکفین
۵۹	ثواب کفن کردن یا اهدای کفن
۶۰	۳- ۲- ۱) جنس و رنگ کفن
۶۰	۳- ۲- ۲) تعداد تکه‌های کفن
۶۰	لنگ (منز)
۶۱	پیراهن (قمیص)
۶۱	رناسری (آزار)
۶۱	نکاح: ترق کفن مرد با زن
۶۱	اجزاء: مسدود کفن
۶۱	خرق این
۶۳	عمامه
۶۳	مقنعه و پارچه‌ای برای بستن سینه
۶۳	پنبه آغشته به ذریره
۶۴	۳- ۲- ۳) کیفیت تکفین میت
۶۵	جريدتین
۶۶	اندازه جريدتین
۶۶	کیفیت و نوع جريدتین
۶۶	علت قرار دادن جریده
۶۷	محل قرار دادن جریده
۶۸	۳- ۲- ۴) دعاها و اذکاری که مستحب است بر روی کفن نوشته شود
۶۸	شهادتین و اسامی ائمه
۶۸	نوشتن نام میت و اعتقادات وی روی همه اجزای کفن
۶۹	نوشتن عقاید و نام میت و پدرش
۷۱	دعای جوشن کبیر

۷۱	دعای جوشن صغیر
۷۳	۳ - ۲ - ۵) مستحبات کفن
۷۳	۳ - ۲ - ۶) تعویذ دادن میت بعد از غسل و کفن
۷۳	۳ - ۳) تشییع جنازه
۷۵	۳ - ۳ - ۱) فضیلت و ثواب تشییع جنازه
۷۵	۳ - ۳ - ۲) تاکید و ترغیب شیعیان برای شرکت در تشییع جنازه ..
۷۶	حضرات معصومین علیهم السلام در تشییع جنازه شیعیان شرکت می‌کنند
۷۷	۳ - ۳ - ۳) آداب تشییع جنازه
۷۹	بیاده تشییع کردن
۷۹	پندگی و عبرت‌آموزی و موعظه‌نفس در مراسم تشییع جنازه
۸۰	نوع و راه برای میت تصور کردن
۸۰	مکروهات تشییع جنازه
۸۱	۳ - ۳ - ۴) آداب حمل میت یا جنازه
۸۱	تربیع در حمل ابوت
۸۱	پشت سر یا دو طرف جنازه حرکت کردن
۸۱	حمل تابوت و تشییع جنازه به آرامی و با آرامش انجام شود ..
۸۲	۳ - ۴) نماز میت
۸۲	۳ - ۴ - ۱) علّت پنج تکبیر گفتن بر جنازه
۸۲	۳ - ۴ - ۲) تاثیر خواندن نماز بر میت
۸۳	۳ - ۴ - ۳) فضیلت خواندن نماز میت برای نمازگزار میت
۸۴	۳ - ۴ - ۴) کیفیت خواندن نماز میت به شکل اجمالی
۸۴	۳ - ۴ - ۵) طریقه خواندن نماز میت به شکل تفصیلی
۸۶	۳ - ۴ - ۶) برخی از نکات و احکام مرتبط با نماز میت
۸۶	موقعیت قرار گرفتن امام جماعت در مقابل میت زن و مرد
۸۷	شرایط زن حائض برای نماز میت

فصل چهارم: دفن ۸۹

۱ - ۴) آداب دفن ۸۹

۱ - ۴ - ۱) وجوب دفن اموات ۸۹

۱ - ۴ - ۲) پاداش کسی که برای مؤمنی قبر حفر کند ۹۱

۱ - ۴ - ۳) تعجیل در دفن میت ۹۱

به خاک سپردن میت در میان اموات صالح ۹۲

۱ - ۴ - ۴) آخرین دیدار ۹۲

۱ - ۲) کفایت دفن میت ۹۳

۱ - ۲ - ۱) آداب پیش از دفن ۹۳

۱ - ۲ - ۲) چگونگی انتقال میت به سوی قبر ۹۳

۱ - ۲ - ۳) هنگامی که جنازه را در کنار قبر قرار می‌دهند،

بگویند ۹۴

۱ - ۲ - ۴) مشاهده قبر، دفن کننده میت این دعا را

بخواند ۹۴

۱ - ۲ - ۴) قبل از ورود جنازه به داخل قبر این سوره و اذکار

خوانده شود ۹۵

۱ - ۲ - ۲) آداب حین دفن ۹۵

۱ - ۲ - ۲ - ۴) نحوه وارد کردن میت در قبر ۹۵

۱ - ۲ - ۲ - ۴) دعایی که دفن کننده میت هنگام داخل شدن در قبر

باید بخواند ۹۶

۱ - ۲ - ۲ - ۴) دعا هنگام ورود میت به قبر ۹۷

۱ - ۲ - ۲ - ۴) سوره‌ها و دعاهایی که بعد از ورود جنازه به قبر

خوانده می‌شود ۹۷

۱ - ۲ - ۲ - ۵) طریقه خواباندن میت در قبر ۹۹

۱ - ۲ - ۲ - ۶) باز کردن بند کفن و گشودن روی میت ۱۰۰

- ۴-۲-۷) بالشتی از خاک بر زیر سر میت قرار دادن ... ۱۰۲
- ۴-۲-۸) پهن کردن بُرد یمانی روی میت و قرار دادن بُرد در زیر گونه و پهلوی میت ۱۰۲
- ۴-۲-۹) برای میت در قبر عمامه بگذارد ۱۰۳
- ۴-۲-۱۰) گزاردن تربت حضرت سیدالشهدا در قبر ۱۰۳
- ۴-۲-۱۱) گذاشتن نگین انگشتر عقیق در دهان میت ۱۰۴
- ۴-۲-۱۲) تلقین ۱۰۵
- تلقین مردان ۱۰۶
- تلقین بانوان ۱۱۰
- ۴-۲-۱۳) دعایی که در هنگام چیدن سنگ لحد روی میت ۱۱۳
- ۴-۲-۱۴) دی بعد از چیدن سنگ لحد ۱۱۴
- ۴-۲-۱۵) جبهه تناری در داخل یا روی قبر ۱۱۵
- ۴-۲-۱۶) تار در داخل و یا روی قبر ۱۱۶
- ۴-۲-۱۷) آداب پس از دفن ۱۱۸
- ۴-۲-۱۸) خروج افراد از داخل قبر باید از ناحیه پای میت باشد ۱۱۸
- ۴-۲-۱۹) در هنگام خروج از قبر **إِنَّهُ قَبْرُ رَاجِعُونَ** را بگوید ۱۱۸
- ۴-۲-۲۰) پر کردن قبر با همان خاکی که از آن خُرج شده است ۱۱۹
- ۴-۲-۲۱) سه بار، با کف دست، سه مشت خاک بر قبر میت ریخته و دعای مربوطه خوانده شود ۱۲۰
- ۴-۲-۲۲) ارحام، قبر یکدیگر را با خاک پر نکنند ۱۲۱
- ۴-۲-۲۳) هنگام پر کردن قبر این دعا خوانده شود ۱۲۲

- ۴-۲-۳-۷) بعد از پر کردن قبر روی آن آب ریخته شود... ۱۲۲
- ۴-۲-۳-۸) گذاشتن و فشار دادن کف دست در ناحیه سر میت، و دعا و استغفار برای میت ۱۲۴
- ۴-۲-۳-۹) مرحوم شیخ ابراهیم کفعمی در مصباح می نویسد ۱۲۶
- ۴-۲-۳-۱۰) نمازی که بعد از دفن خوانده می شود ۱۲۷
- ۴-۲-۳-۱۱) تلقین دوم میت بعد از رفتن افراد تشییع کننده ۱۲۹
- ۴-۲-۳-۱۲) خواندن قرآن در بالاسر قبر ۱۳۰
- قرئت سوره «یس» ۱۳۱
- قرئت سوره «ملک» ۱۳۱
- قرئت سوره «واقعه» ۱۳۱
- قرئت سوره «حرم» ۱۳۱
- ۴-۲-۳-۱۳) مدفن دادن از طرف میت ۱۳۳
- ۴-۲-۳-۱۴) نماز شب اول قبر (مشهور به نماز هدیه) ۱۳۳
- نماز شب اول قبر به روایتی دیگر ۱۳۳
- ۴-۲-۳-۱۵) قراردادن سنگ قبر و نوشتن اسم میت بر آن ۱۳۴
- ۴-۲-۳-۱۶) آب ریختن روی قبر میت ، مدت چهل روز یا چهل ماه بعد از فوت ۱۳۴

فصل پنجم: قبر ۱۳۷

- ۵-۱) کیفیت قبر ۱۳۸
- ۵-۱-۱) مکان قبر ۱۳۸
- ۵-۱-۲) ملک نقاله ۱۳۹
- ۵-۱-۳) قبرها سخن می گویند ۱۴۰
- ۵-۱-۴) مستحبات قبر ۱۴۲

۱۴۳	۵ - ۱ - ۵) مکروهات قبر
۱۴۳	۵ - ۲) حوادث قبر
۱۴۳	۵ - ۲ - ۱) حوادث پیش از ورود میت به داخل قبر
۱۴۵	۵ - ۲ - ۲) حوادث حین ورود میت به داخل قبر
۱۴۶	۵ - ۲ - ۳) حوادث پس از ورود میت به داخل قبر
۱۴۷	۵ - ۲ - ۳ - ۱) بازگشت روح به بدن
۱۴۸	۵ - ۲ - ۳ - ۲) وحشت قبر
۱۴۸	عواملی که مانع وحشت قبر می‌شوند
۱۴۹	آموزنده و یادگیرنده نیکی
۱۴۹	۵ - ۱ - ۳) سؤال قبر
۱۵۰	حاطان سؤال قبر چه کسانی هستند؟
۱۵۱	ماموران سؤال قبر
۱۵۱	زمان سؤال قبر
۱۵۲	مکان سؤال قبر
۱۵۲	در قبر از چه چیزهایی سؤال می‌شود؟
۱۵۴	نتایج سؤال قبر عبارتند از:
۱۵۷	۵ - ۲ - ۳ - ۴) فشار قبر
۱۵۸	زمان و مدت فشار قبر
۱۵۹	عوامل فشار قبر
۱۶۵	سه گروه از زنان عذاب قبر ندارند
۱۶۵	بخشیدن مهریه به شوهر
۱۶۶	۵ - ۲ - ۳ - ۵) امداد خداوند به صاحبان مصیبت

فصل ششم: سوگواری

۱۶۷	۶ - ۱) آن چه که بر صاحب مصیبت واجب است
-----	--

- ۱۶۷ (۲-۶) شکیبایی ورزیدن در مصیبت
- ۱۶۹ (۳-۶) پاداش مصیبت بر فرزند
- ۱۷۰ (۴-۶) پاداش کسی که غم‌زده‌ای را تسکین دهد
- (۵-۶) وظیفه همسایگان نسبت به مصیبت‌دیدگان و برپایی مراسم
- ۱۷۱ وگواری

- فصل هفتم: زندگی، برزخی
- ۱۷۳ (۱-۱) وضعیت انسان‌ها در برزخ
- ۱۷۴ (۲-۷) آموات با هم در ارتباط هستند؟
- ۱۷۵ (۳-۷) چگونگی دیدار اموات با زندگان اهل دنیا
- (۴-۷) مقدار ملاقات بین اهل برزخ و اهل دنیا چه مقدار بوده و چه زمانی می‌باشد؟
- ۱۷۷ (۵-۷) چگونه می‌توان اموات را در خواب دید؟
- ۱۸۰ (۶-۷) زیارت اهل قبور
- ۱۸۰ (۱-۶-۷) صراحت و تاکید اهل بیت، زیارت قبور
- ۱۸۰ (۲-۶-۷) آیا مردگان درک می‌کنند که چه کسی به زیارت آن‌ها آمده است؟
- ۱۸۱ (۳-۶-۷) آیا زیارت قبور، دعا و صدقه دادن به حال اموات فایده‌ای دارد؟
- ۱۸۳ (۴-۶-۷) با وفا بودن نسبت به اموات
- ۱۸۷ (۵-۶-۷) اثر هدیه اعمال خیر به اموات برای زائر آن
- برآورده شدن حوائج در قبرستان به خصوص بر سر مزار پدر و مادر
- ۱۸۸ موجب آمرزش و رحمت الهی می‌شود
- ۱۸۹ بهره‌مندی از ثواب صله رحم

پیش‌گفتار

به نام حی لا یموت

مرگ یکی از بزرگ‌ترین و تأمل‌برانگیزترین رخ داده‌های زندگی و از سنت‌های قطعی در تمام آفرینش است. همه ما روزی طعم مرگ را خواهیم چشید، و کسی رگ نبش از آن نیست.

كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ

آدمی در طول سال‌های حضور خود بر روی کره‌ی خاکی همیشه با مرگ مواجه بوده و ذهن و اندیشه آدمیان را به خود مشغول داشته است. اغلب افراد اندوه فراوان ناشی از مرگ عزیزان و یکان خود را تجربه کرده‌اند. من نیز بارها با تمام وجود این لحظات تلخ را تجربه کرده‌ام. هرگاه برای خاک سپاری به قبرستان می‌رفتم مدام با خود می‌فکر می‌کردم که چقدر این لحظات فراق و جدایی سخت و جانکاه است. از یک سو مسافری که تمام تعلقات و اموال و فرزندان را در دنیا به جا

گذاشته و در آن لحظات به تمام آن‌چه در ایام عمر خود داشته‌بی میل و رغبت می‌گردد و فقط با کوله‌باری از اعمالش راهی دیاری ناشناخته و پر خطر می‌شود و از سوی دیگر باز ماندگانی که با قلبی مالا مال از غم و اندوه عزیز خود را بی جان بر روی دستان مردم در حال حرکت می‌بینند و من همیشه با خود می‌اندیشیدم آیا راه کمک و نجاتی هست؟ آیا می‌توان به آن عزیز از دست رفته‌ای که چشمانمان آخرین نگاه‌ها را به او می‌اندازد، کمکی کرد؟ و آیا راهی هست که بتوان از این لحظات سخت جان‌فرسا آسان و بی خطر گذر کرد؟

پاسخ به این پرسش‌ها بسته به نحوه مواجهه و نگرش ما با مرگ متفاوت است و حسب تحت تاثیر عقاید و فرهنگ و سنت‌ها قرار دارد. به جرأت می‌توان ادراک در هیچ‌یک از آرا و عقاید بشری و حتی ادیان الهی به اندازه‌ی دین اسلام، مسئله مرگ مورد بررسی و موشکافی قرار نگرفته است. در فرهنگ اسلام اعتقاد بر این است که خداوند هیچ‌گاه بشریت را حتی در جزئی‌ترین کارهایمان کرده چه برسد به عرصه شگرف و پر رمز و رازی مانند مرگ، در دین بین اسلام از قول خداوند متعال دستورات و آداب و احکام ارزندگی در این خصوص وجود دارد و هم چنین سخنان رمزگشا و توصیه‌هایی که از حضرات معصومین علیهم‌السلام به ما رسیده است. به یمن این انوار تابنده و این چراغ‌های پر فروغ که از منبع غیب برای ما برافروخته‌اند می‌توان با شناختی بیشتر و آگاهانه‌تر از این مرحله گذر کرد. مانند امدادگری که اگر به موقع کمک‌رسانی کند می‌تواند باعث نجات جان انسانی شود می‌توان با علم و عمل به این دستورات قدم به قدم این مسافران

غربت زده را یاری کرد چرا که لحظات ابتدایی خروج روح از بدن و ورود به عالم قبر و حوادث آن بسیار برای میت سخت و دشوار است و شایسته است که با انجام این دستورات نجات‌بخش، مدد رسان آن لحظات پر خطر شد. پس بر آن شدم که مجموعه‌ای از این دستورات گوهر بار را که در گنجینه‌ی آیات و احادیث ما فراوان موجود است گم‌دآوری کرده تا بابکار بستن آن و با توسل و مدد و عنایت حضرات م‌سویه بن علی (علیه السلام) از این مرحله پرخطر، امن و سالم گذر کرد.

با سپاس از دوست خوبم سرکار خانم دکتر مژگان ثابت.